

Kansallispuistoverkoston kehittämistarpeet

Luonnonmetsä-työryhmä /

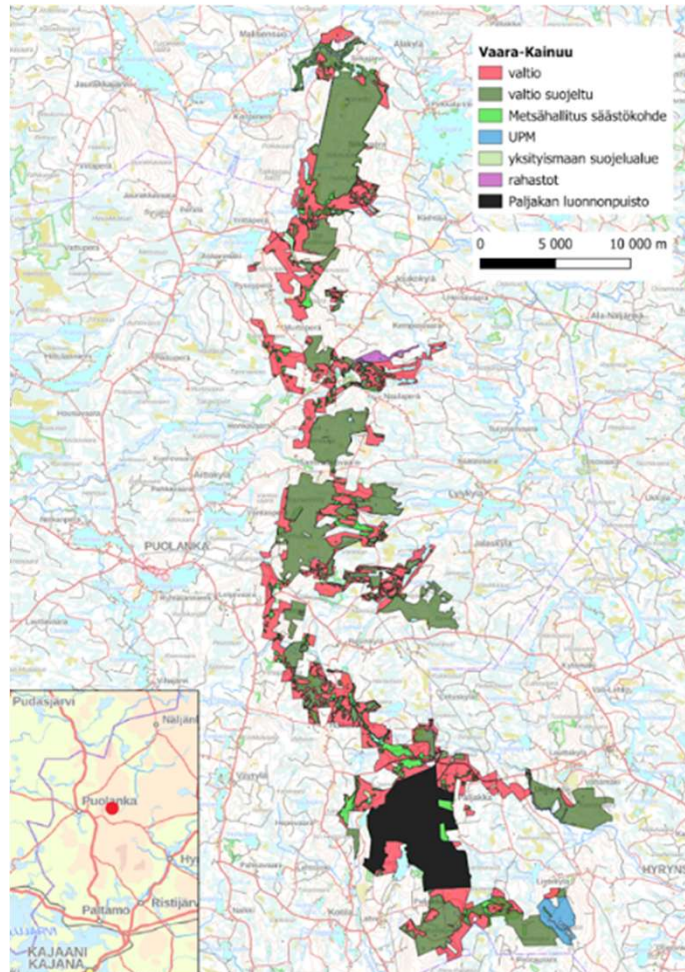
Ari Aalto, Risto Sulkava, Joni-Matti Kusmin, Matti Aalto

21.1.2026

Mitä tehtiin?

- Koneen Säätiön rahoittaman Luonnonmetsä-työryhmän valtionmaiden luonnonmetsäkartoitus 2020-2024 → Luontokäytävä-hanke (ml. Green Barrier) → Kansallispuistoverkoston kehittämismahdollisuuksien ja tarpeiden arviointi.
- Pirstaloituvan luonnon suojelemiseksi on saatava perustettua laajoja suojelualueita
→ Kansallispuistoissa yhdistyvät ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys
- **Ekosysteemitason arvio nykyverkoston luontotyyppipuutteista (pl. merialueet, Kunttu&Ryttäri) sekä maantieteellinen puutetarkastelu**
→ **Näkemys, minne uusia kansallispuistoja ainakin tarvitaan**
→ **Näistä valittu toteuttamiskelpoisimmat ja ekologisesti vaikuttavimmat kohteet**
- Aineisto on huomattavan laaja → Tehty rajausesityksiin saakka keskeiset uudet ja laajennettavat kansallispuistot.
 - Rajaukseen sisältyy pääasiassa valtion sekä pienemmässä määrin yhteisöomisteisia (yhtiöt, kunnat, seurakunnat) maita.
- Mitä KP-verkoston merkittävä täydentäminen vaatisi lainsäädännön puolella niin rahoitusmallien kuin sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta?
- Jokainen esitetty uusi kansallispuisto on perustettavissa nykylainsäädännön puitteissa, mutta osa täydentyä pienin lainsäädäntömuutoksia

Esimerkki: Vaara-Kainuun taidekansallispuisto

Tietolehti, Vaara-Kainuun taidekansallispuisto

Pinta-ala (hehtaaria)	23459
Valtio, suojelualue	11905
Valtio, säästökohde (Metsähallitus)	1272
Valtio, suojelematon luonnonmetsä	704
Valtio, muu talouskäytön maa	8971
Yksityismaan suojelualue (YSA)	7
UPM Kymmene Oyj	453
Rahastot	147

Sijaintikunnat
Puolanka, Hyrynsalmi, Pudasjärvi

Maakunnat
Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa

Ekologiset perusteet

- Kainuun vaarajakson lehtokeskus on yksi Suomen tärkeistä ekologisista suuralueista
- Kirkkaissa purovesissä viihtyvät niin purosätkin, taimen kuin raakkukin
- Alueen vanhoissa metsissä on erittäin runsas uhanalaislajisto
- Kansallispuisto sijoittuu käytännössä kokonaan Kainuu-Koillismaan ekologiselle yhteydelle yhdistäen mm. Siikavaaran, Nuottivaaran, Äikänselän ja Kuirivaaran, Tuomivaaran, Peuravaaran ja Mustakummun suojelualueet Paljakan luonnonpuistoon.

Kulttuurihistorialliset perusteet

- Presidentti Urho Kekkosen mukaan nimetty valtakunnallinen UKK-vaellusreitti kulkee Vaara-Kainuun kansallispuiston sisällä lähes koko puiston matkalta.

Suhde nykyiseen kansallispuistoverkostoon

- Lähin kansallispuisto, Rokua, sijaitsee linnuntietä 80 kilometrin päässä
- Kainuussa on vain kaksi kansallispuistoa, molemmat jaettuina naapurimaakuntien kanssa: Hossa pohjoisessa ja Hiidenportti etelässä
- Kainuun vaarajakson lehtokeskuksen kaltainen rehevä ja kostea vaaraluonto lähdepuroverkostoineen kansallispuistoistamme puuttuu.

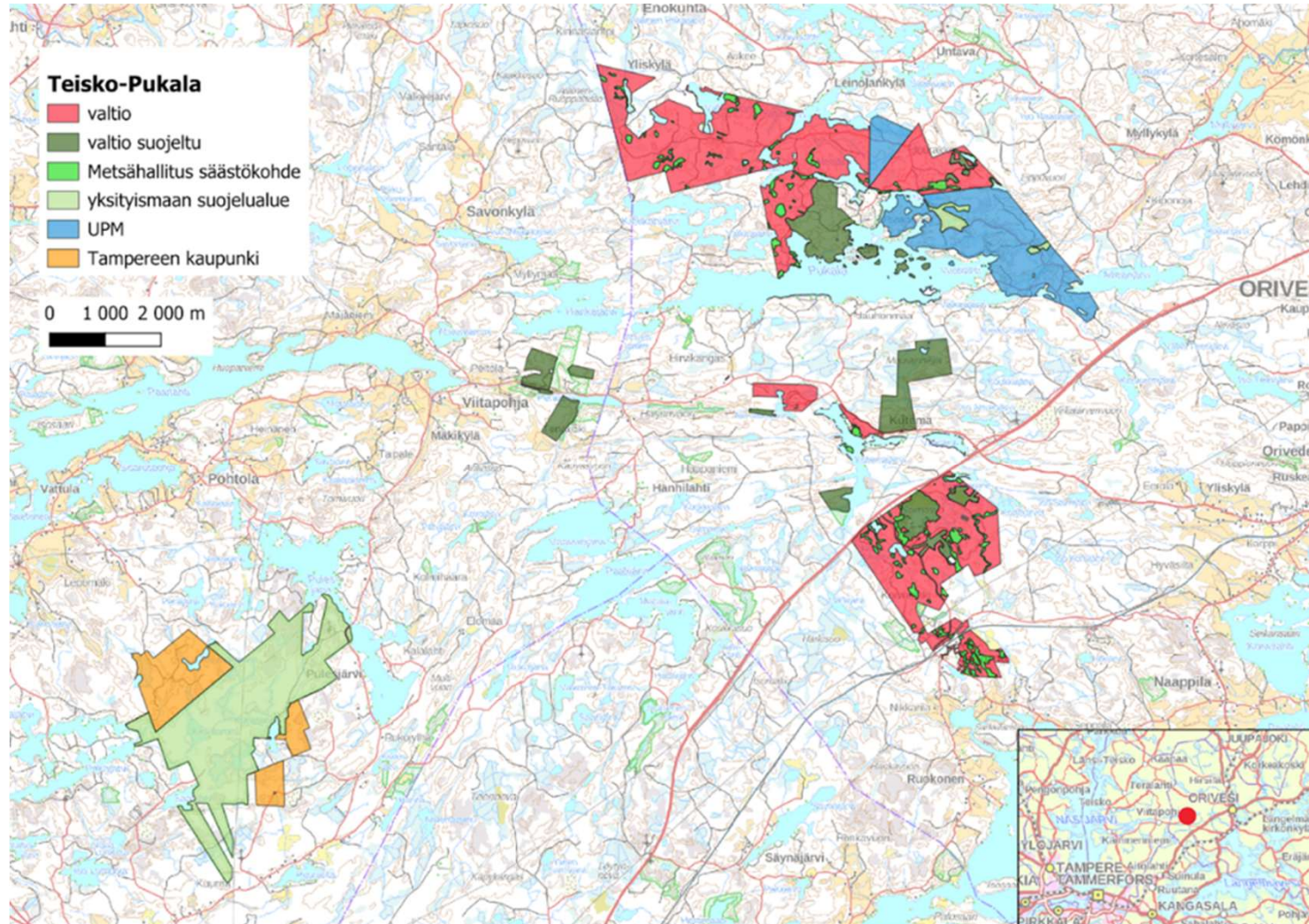

Kehittämisajatuksia: Valtionmaa - muumaa

- Nykyisen LS-lain mukaan kansallispuistoon liittyvä muun julkisoikeudellisen yhteisön kuin valtion (kunnat, seurakunnat) omistama alue voidaan yhteisön suostumuksella liittää kansallispuistoon (LAKI 9/23 § 60).
 - Uusi pieni mutta tärkeä muutettava kohta; **LAKI 9/23 § 60:**
Kansallispuistoon liittyvä, muu kuin valtion omistama alue voidaan omistajan suostumuksella liittää kansallispuistoon.
- Tämä mahdollistaisi YSA-alueiden liittämisen kansallispuistoihin => suoja mm kaivostoimintaa vastaan.
- Samalla kustannusten jako eri toimijoille tulisi luontevaksi ja tietysti laajemmat ja yhtenäisemmät KP-kokonaisuudet.
 - Käytännössä kaikissa tämän työn ehdotuksissa on ennakoitu em. muutosta

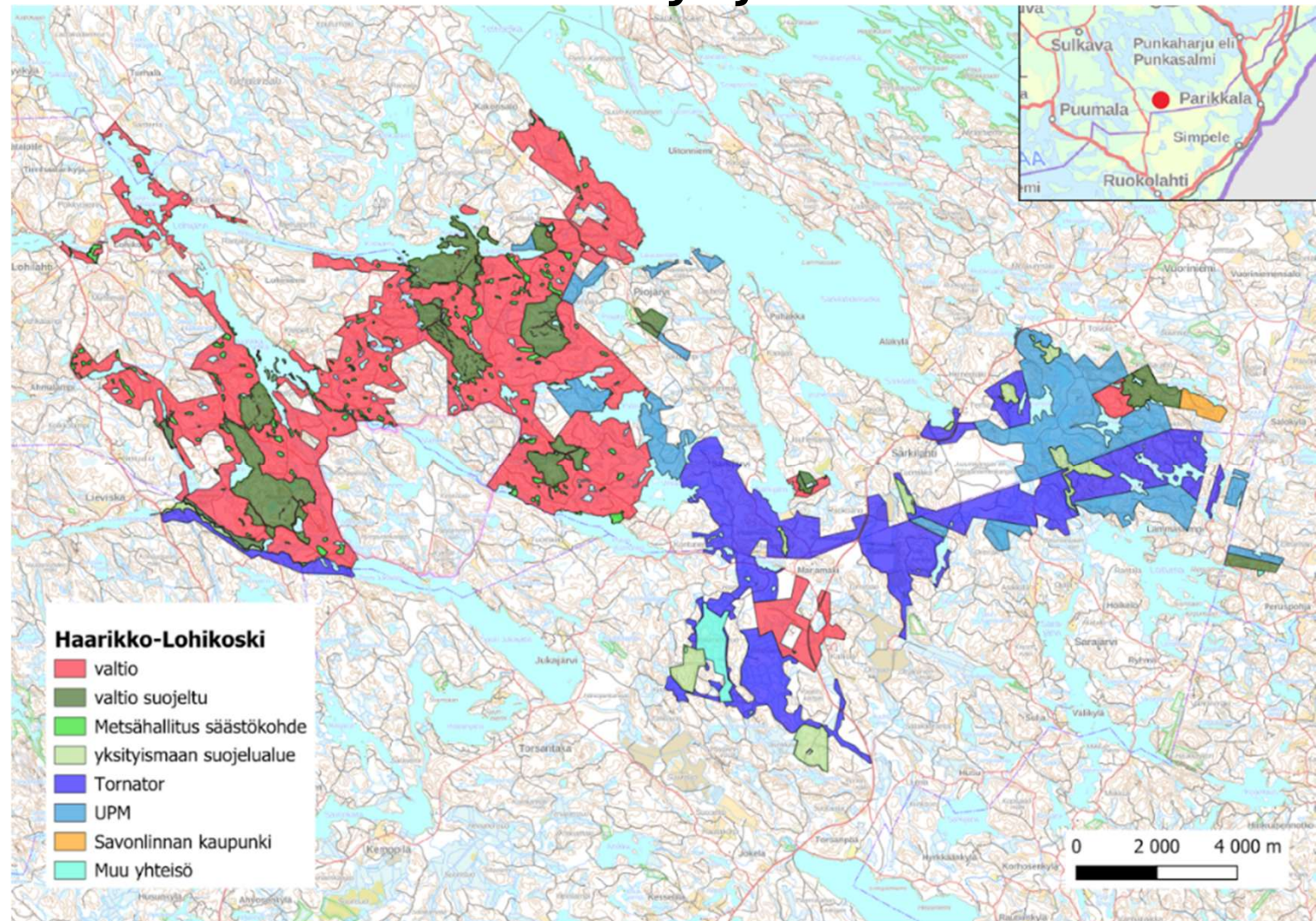
Kustannusten uusjako

- Case Tampere;
kaupunki
aktiivisesti kehittää
retkeilyinfraa
Kintulammilla ja
läheinen
valtionmaa
mahdollistaa
vetovoimaisen KP:n
perustamisen.
- Kustannusten
luonteva jako:
kaupunki hoitaa
infran jatkossakin,
ja valtion osa toimii
erämaaosana,
jossa vain vähän
palveluita

Uudenlaiset ratkaisut KP-tyhjiöissä

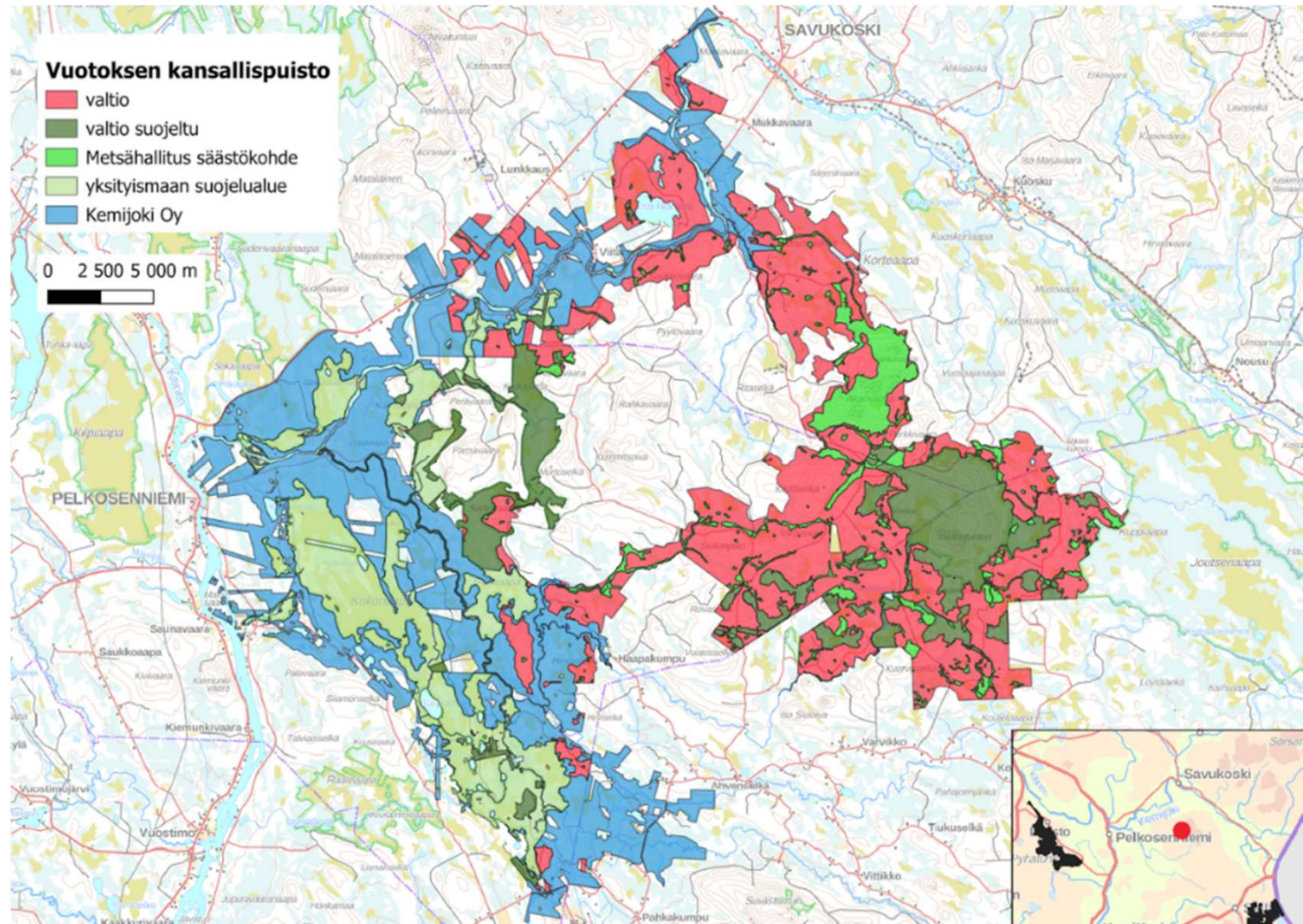
- Uudenlaiset ratkaisut ja yksityismaan suojelualueet osana KP:a. Eteläiset laajat valtionmaat hyödynnettävä suojelussa.
- Kaakkois-Suomen KP-tyhjiöön puisto Lohikosken KP-tasoisista valtionmaista ja laajennus Haarikkoon yhtiöiden maista
- Mm. Suomen eteläisimmät kuukkelit

Uusia ekosysteemejä osaksi KP-verkoston

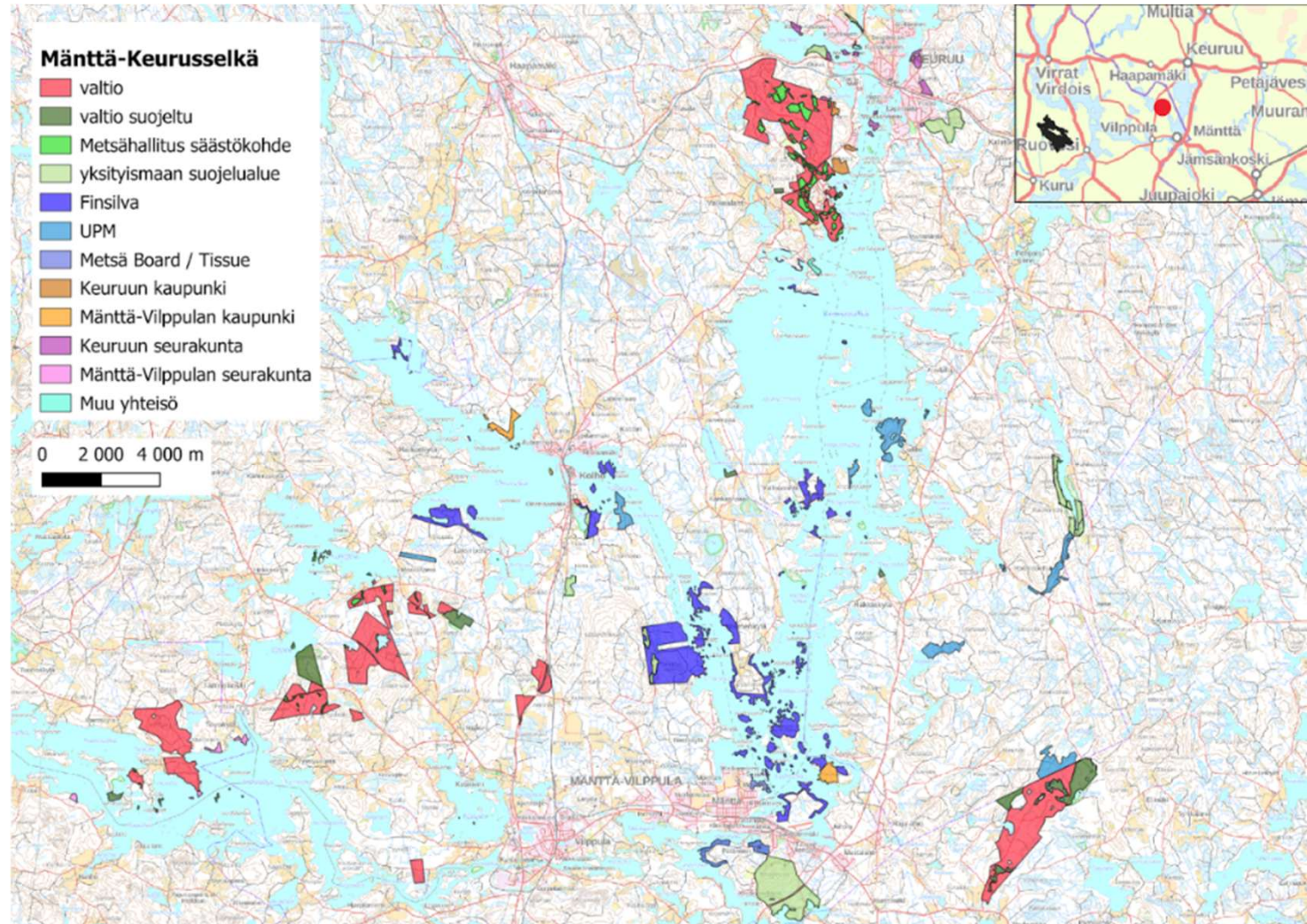
- Kokonaan uusia elinympäristöjä mukaan, tuomalla uusia vastuunkantajia joukkoon
- Suurjokien varsien biotooppeja ei pysty kukaan muu keräämään kokonaisuudeksi kuin valtionyhtiö.
- Vuotoksen KP:lla suurjokien varsien luontotyytit mukaan KP-verkostoon.
- Valtion enemmistöomistaman yhtiön vastuu

Uusia ekosysteemejä ja uusia keinoja

- Ekologiset kompensaatiot rahoitusmahdollisuutena!
- KP-verkostosta puuttuvat rehevät, matalat ja rikkonaiset selkävedet,
- Finsilva tukee Keurusselän KP:n perustamista esimerkiksi ekologisen kompensaaion kautta
- Rajaus sisältää rakentamattomien valtion mannerrantojen lisäksi yli 300 Suomen 40. suurimman järven saarta ja luotoa

→ Ainoa mahdollinen paikka Suomessa tämän luontotyypin suojeluun kansallispuistomittakaavassa

Kustannusten uusjakoa ja laskennan kehittämistä

- Vapaaehtoinen tukimaksu KP:jen hoitoon (mahdollisuus ohjata rahaa suoraan kohteeseen, eli valtion budjetin ulkopuolella!)
- Kolmas sektori yhteisöllisyyden luojana; talkoilla ja pikkurahalla laavu kuntoon...
- Vuodesta 2014 alkaen on kansallispuiston perustamisen aluetaloudelliset tuotot voitu arvioida osana lain taloudellisten vaikutusten arviointia. Tarkastelua voisi edelleen laajentaa;
 - Suomea sitovat sopimukset, joiden toteuttaminen pitäisi joka tapauksessa kustantaa. Kun KP:n perustamisessa samalla rahalla voidaan tuottaa kaksi hyötyä yhtä aikaa => kummankin kustannus puolittuu.
 - Esim. kansallispuiston ojitusalueiden ja talousmetsien ennallistamisessa toteutetaan ennallistamisasetusta, hiilinielutavoitetta, vesipuitedirektiiviä, GreenDeal-sopimusta, biodiversiteettisopimusta ja toimet auttavat ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.
 - Virkistysreitti ja monimuotoisuuden ylläpitäminen tuottavat myös kansanterveydellistä hyötyä.
- Jos Suomi aikoo pitää sopimuksistaan kiinni, samoja toimia pitää joka tapauksessa rahoittaa => tämä on KP:n perustamisen tuottamaa tuplahyötyä, jolle pitäisi laskea arvo!
 - Toimien kohdentaminen ekologisesti tehokkaasti on koko yhteiskunnan etu

Lisärahoitusta?

- Kompensaatorahoitus: Koska valtio on sitoutunut useilla kansainvälisillä sopimuksilla mm. luontokadon pysäyttämiseen, valtion maalla tehtävät luontoarvojen heikennykset tulee kompensoida No Net Loss- periaatteen mukaisesti!
 - Ekologinen kompensaatio pakolliseksi valtiolle omissa toimissaan (osaksi budjetin valmistelua).
- Metsähallituksen myynti- ja vuokratulot: Kun Metsähallitus myy tai vuokraa maata ulos, saatujen tulojen toinen puoli ovat menetetyt luontoarvot
 - Yksinkertainen ”puolivälimalli” olisi edes osittaiskompensoida luontohaittoja tulokseen sidotulla 50%:n kompensaatiokorvauksella.
- Kompensaatorahoitusta luonnonsuojeluun voisi kerätä kaikiltakin puunmyyjiltä nykyisin metsäkauppojen yhteydessä maksettavan menekinedistämismaksun tapaan
 - Vastuullisuus on tehokasta menekinedistämistä.
- Yritystukien tulisi olla vastikkeellisia siten, että aiheutuvat luontohaitat kompensoidaan No Net Loss- periaatteen mukaisesti.
 - Valtiolla ei ole varaa siihen, että yksityissektori tuottaa haittoja, jotka valtio joutuu kompensoimaan (akuutti asia, koska luontotyyppien heikentämiskiello on jo voimassa!)
- Kasvava kompensaatorahoitus yhdessä YSA-alueiden liittämismahdollisuuden kanssa luo kokonaan uuden tavan kansallispuistojen muodostamiseen
- Valtion luonnonsuojelurahoituksen kohdentaminen ekologisesti tehokkaasti!

Tuulivoimarakentamisenkin luontoa pirstovaa vaikutusta voisi ja tulisi kompensoida edistämällä esimerkiksi metsäpeuralle tärkeiden laajojen luontoalueiden suojelua.

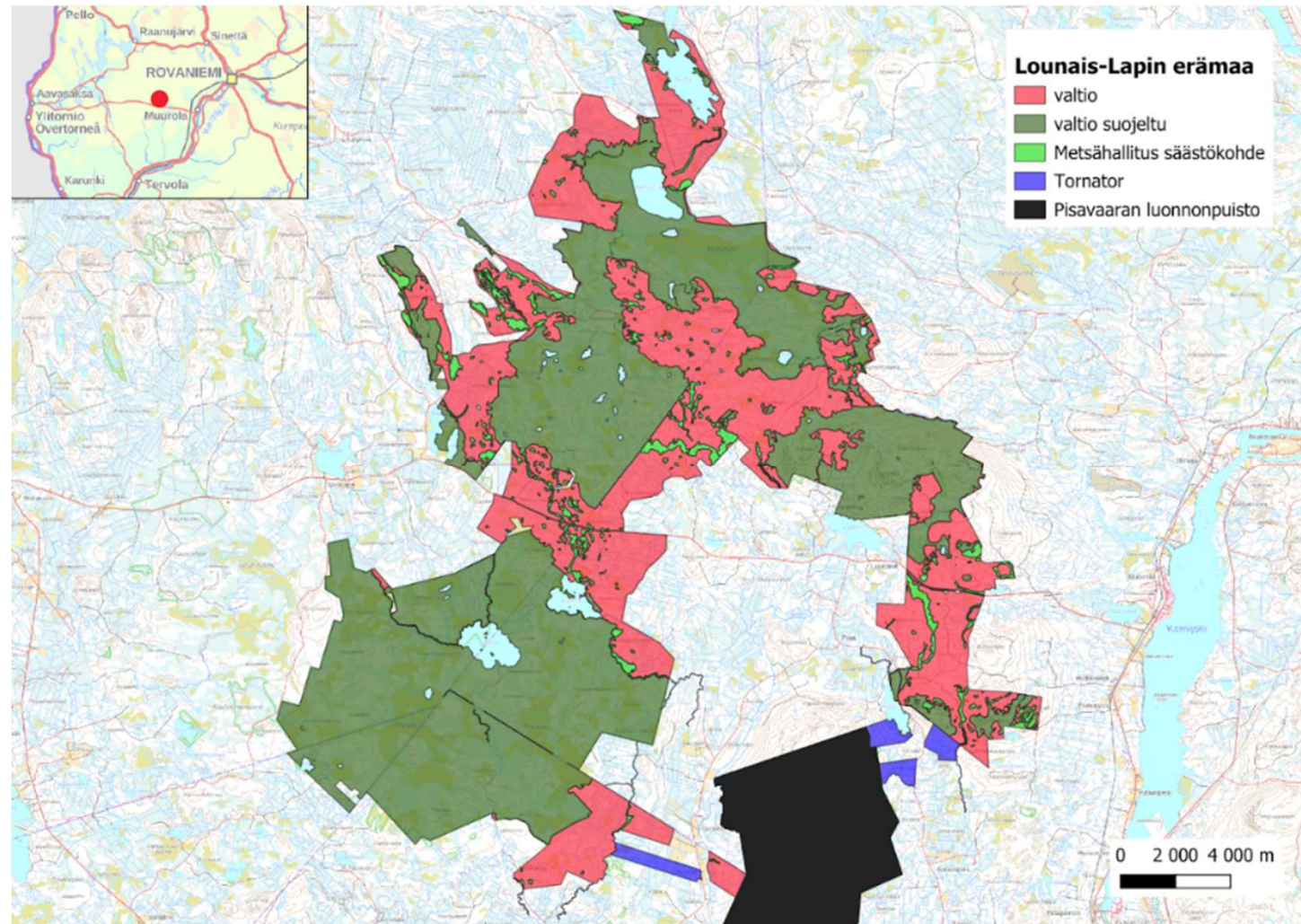

Metsästyskysymys jakaa – ihan perustellusti

- Nykyinen laki lähtee siitä, että metsästys kansallispuistoissa on kielletty (Lapin nk. vapaan metsästysoikeusalueen ulkopuolella). Tämä on myös IUCN:n II-kategorian suojelualueelle pääsääntöinen vaatimus.
- On sekä metsästäjien että muiden luonnossa liikkujien ja samalla myös aluetalouksien ja valtiontalouden etu, että kansallispuistoja perustetaan ja laajennetaan. Nyt metsästyskielto usein torppaa uudet puistot
→ On siis syytä etsiä kompromissien mahdollisuudet.
- Ennen vuotta 2026 perustetuissa kansallispuistoissa ei pidä tehdä muutoksia. Metsästystä ei siis takautuvasti pidä yrittää laajentaa olemassa oleviin kansallispuistoihin.
- Uusissa kansallispuistoissa ja laajennuksissa metsästys taas kannattaisi käsitellä kohde/aluekohtaisesti. Metsästyksen ajallisia ja alueellisia rajoitteita on jo käytössä, mallia kannattaa laajentaa.
- Yksi mahdollisuus on kv-mallin mukaisesti erilliset vyöhykkeet KP:ssa (National Reserves-malli)
- Kompromissien tuloksena uusien kansallispuistojen suojeluarvot eivät vaarannu, mutta kansallispuistojen perustaminen helpottuu ratkaisevasti.

Erilaisia tavoitteita?

- Luonnonsuojelun lisäksi erämaa-KP:ssa voidaan vaalia perinteistä eräkulttuuria.
- Metsästys voitaisiin sallia ja sitä säädeltäisiin ajallisten, alueellisten sekä lajikohtaisten (määrä)rajoitusten tehokkaalla käytöllä
- Luontoarvot ja virkistyskäyttö eivät laajassa puistossa tästä vaarannu
→ win-win

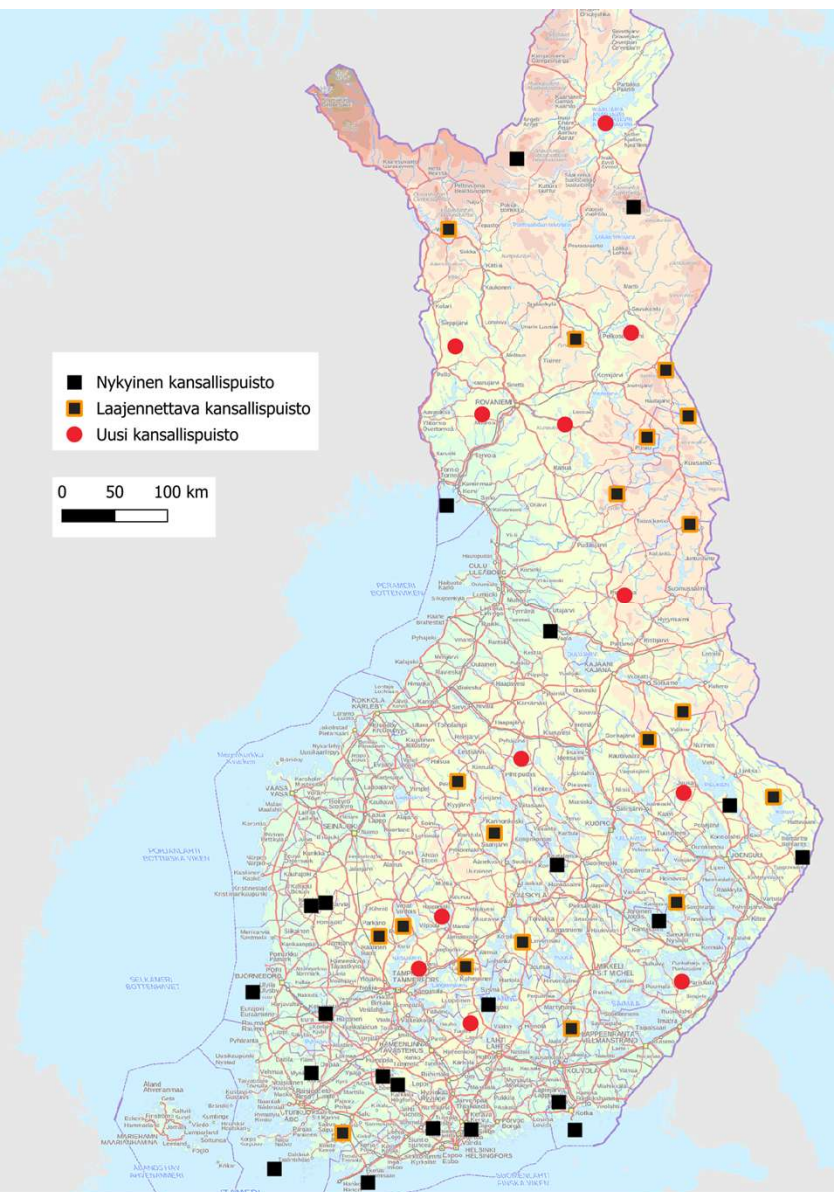

Boostia aluetalouksiin kansallispuistoilla ja ennallistamisasetuksesta bisnestä!

- Pääosa ojitetuista soista on Lappi-Kainuu alueella sekä puolessa P-Pohjanmaata, Keski-Pohjanmaata ja Pohjois-Karjalaa metsätaloudellisesti kannattamattomia.
- Valtion päätös ennallistaa valtionmaiden suot loisi yrittäjyyttä, työllistäisi välittömästi syrjäseuduilla ja toisi siten dynaamiset vaikutukset aluetalouksiin ja verotuloihin.
- Uudet kansallispuistoalueet luonteva aloitus! Samoin Green Barrier itärajalle.
- Osana isoa ennallistamisalueen puukauppaa syntyy nykyisellään arvottomalle puulle hinta → ohjausta yksityisomistajille → kaikki tyytyväisiä!
- **Yksityissektori hoitaa yksityismaiden ennallistamisen rahoituksenkin, mutta valtion tahtotila, eli toiminta omilla maillaan on välttämätön esimerkki joka tuo yksityisen rahan mukaan**

Kansallispuistoverkoston täydennysesityksen kohteet

UUDET KANSALLISPUISTOT (12 KPL)

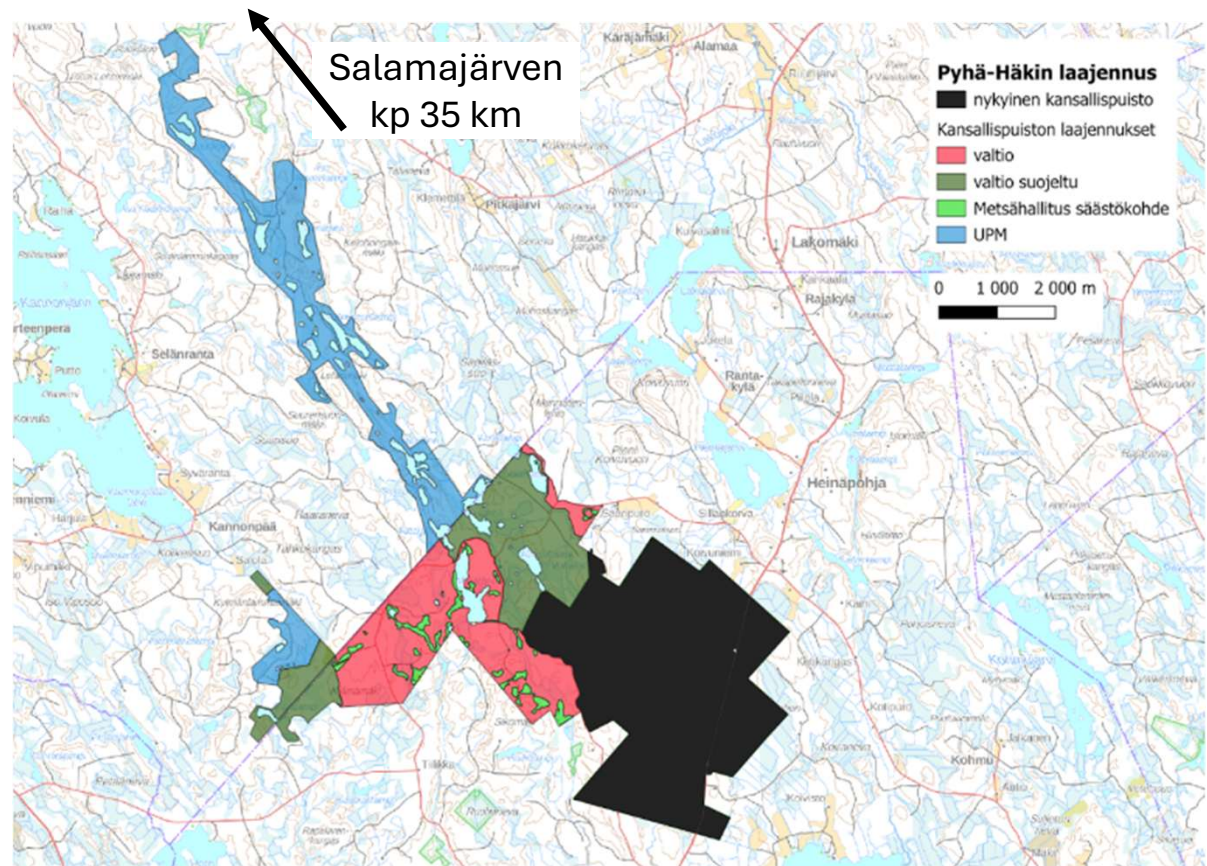
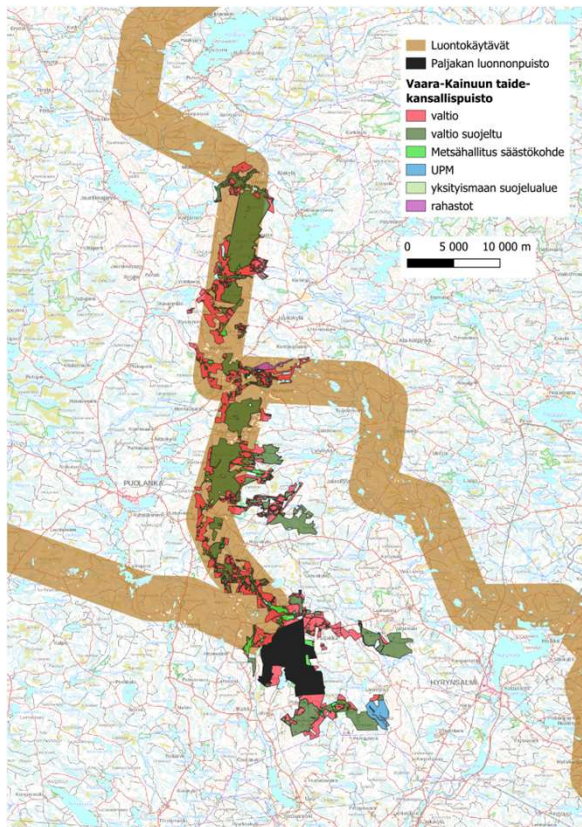
Omistaja	Pinta-ala hehtaaria
Valtio, suojelu- ja säästökohteet	86696
Valtio, nyk. talouskäytön maa	82420
Yksityismaan suojelualue (YSA)	10234
Muut yhteisöt	32479
YHTEENSÄ	211829
VALTIO YHTEENSÄ	169116

KANSALLISPUISTOJEN LAAJENNUKSET (18 KPL)

Omistaja	Pinta-ala (hehtaaria)
Valtio, suojelu- ja säästökohteet	80376
Valtio, nyk. talouskäytön maa	63746
Yksityismaan suojelualue (YSA)	687
Muut yhteisöt	5593
YHTEENSÄ	150402
VALTIO YHTEENSÄ	144122

Osa KP-ehdotuksista toteuttaa myös Luontokäytäviä

- Biodiversiteettisopimusta ja ennallistamisasetusta toteutetaan ja ilmastonmuutokseen sopeutumista edistetään!

Nyt on oikea aika tuoda kansallispuistot 2020-luvulle ja toimia kuin 1980-luvulla!

- 1980-luvulla perustettiin kerralla 11 uutta kansallispuistoa
 - Miksi olisimme 2020-luvulla huonompia? Tässä raportissa on koottu ehdotuksia ja perusteluita, joilla pääsee jo pitkälle.
- Seuraavassa hallitusohjelmassa tulisi:
 - Päättää raportissa koostettujen lakimuutosten tekemisestä.
 - Päättää seuraavien 11 kansallispuiston perustamisesta.
 - Päättää valtionmaiden käytöstä nykyisten kansallispuistojen laajentamiseksi.
 - Päättää valtionmaiden laajamittaisen ennallistamisen aloittamisesta.

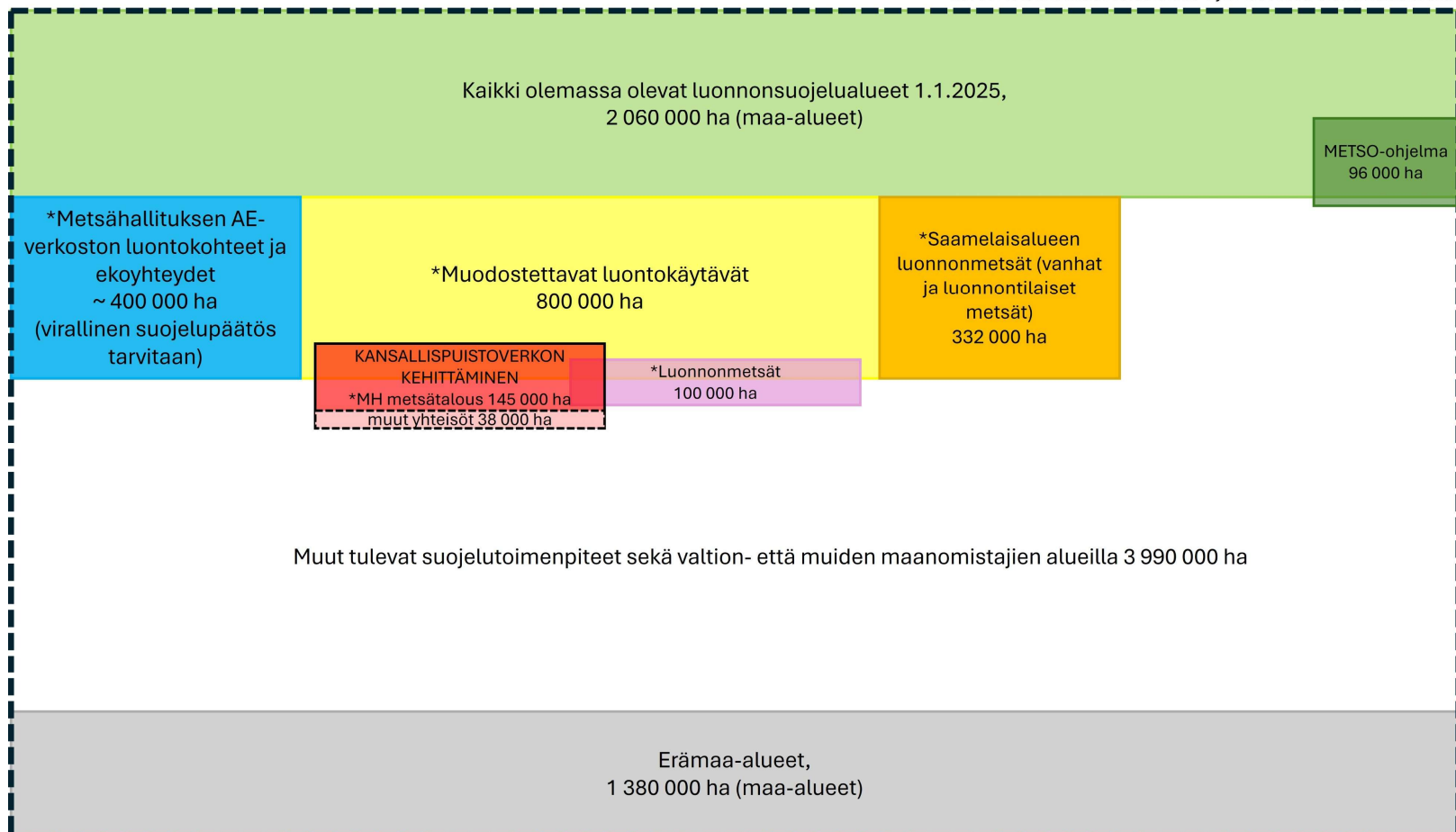
Mahdotontako?

Kohti 30 % suojelua (Luontokadon pysäyttäminen maaelinympäristöissä)

Katkoviiva-alue = 30 % Suomen maapinta-alasta, 9 120 000 ha

**Luvut Metsähallitus Metsätalous Oy:n taseessa olevia hehtaareita*

- Vielä jää tilaa
lisäsuojelulle
jotta Suomen
solmimat
sopimukset
toteutetaan...

KIITOS !